

STATSMINISTER KÅRE WILLOCH'S NYTTÅRSTALE 1.1.1986

Kjære lyttere og seere,

Mange vil kanskje føle, som jeg selv gjør, at det ikke er lenge siden sist vi møttes til nyttårsdagens eftertanke. Og likevel har vi allerede bak oss enda et helt års forandringer og erfaringer, med alle de nye minner det har gitt oss.

Vi har hatt en livlig tid i norsk politikk - for å si det forsiktig. Noen vil nok synes at den har vært mer preget av motsetninger enn den burde være i et så velstillet land som vårt. Men da julen og årsskiftet kom, kunne vi enda en gang slå fast at vår form for folkestyre gjør det mulig å skape løsninger, selv om det er ulike syn på hvorledes vi skal gå frem for å nå felles mål.

Jule- og nyttårshelgen gir oss tid til den nødvendige eftertanke, og til omtanken for dem som står oss nær. Men det er også en menneskelig styrke at så mange i vårt land føler et sterkt engasjement for det som skjer utenfor våre egne grenser. Aasmund Olavsson Vinje sa det slik:

Ja, denne Heimen os fyrst er kjær;
men vita vi maa, at den store Verd
er berre vårt store Fedreland.

I min forrige nyttårstale fikk jeg anledning til å nevne mitt sterke inntrykk av at viljen til å skape en

tryggere fred i verden er til stede hos alle parter, og at personlig kontakt og bevis på gjensidig respekt kan spille en større positiv rolle for verdensfreden enn mange har tenkt seg.

Denne tro på kontakt og respekt gjør det naturlig å stille spesielle forventninger til den utvikling som ble innledet da USAs president Ronald Reagan og den nye sovjetiske leder Mikhail Gorbatsjov møttes i Genève nylig: De brøt isen.

Likevel kan det fremdeles være langt frem til nye avtaler som begrenser de skremmende våpenarsenalene. Men vi kan glede oss over at det er kommet i gang en bevegelse i riktig retning: En bevegelse mot bredere praktisk samarbeid og mindre ideologisk strid: En bevegelse for å skape et solidt grunnlag for den avspenning som vi alle så inderlig ønsker.

Men avspenning må aldri få bety nøytralitet i kampen mot undertrykkelse og urett. Vi må reagere mot overgrepene i Afghanistan, i Sør-Afrika, og alle andre steder hvor frihet og menneskerett blir fornektet.

Og vilje til avspenning må heller ikke bety at vi forlater realismen: Vi glemmer ikke de erfaringer som forplikter oss til å holde vårt eget hus i orden - med et forsvar som hindrer at noen fristes til angrep mot vårt eget land - og med lojalt og aktivt samarbeid med våre allierte. Enda en gang kan vi slå fast - og glede oss over - at denne klare linje har bidradd til at Norges

forhold til alle våre samarbeidspartnere og naboland er godt.

Vår levende interesse for verden omkring oss går også lenger enn til å trygge oss selv og våre egne interesser. Spesielt gledelig er det å se det engasjement som ungdommen viser i innsatsen for den tredje verden, for å lindre nød og bidra til fremgang og nytt håp. Den store ungdomsaksjonen her hjemme, og ungdomskonserten Live Aid - som ble sendt over TV til nesten hele verden - viser hva fantasi og pågangsmot kan utrette i vår tid.

Vi kan en dag som i dag ikke la være å tenke på de store naturkatastrofer i Afrika, Mexico og Columbia, som har påført hundre-tusener mennesker ufattelige lidelser. Også vårt land har påtatt seg sin selvfølgelige del av hjelpearbeidet.

Samtidig arbeider vi målbevisst videre for å gjøre Norge til et enda bedre land å bo i. Av og til kan vi kanskje synes at striden får overskygge fremskrittene. Vi har utviklet et samfunn hvor mange og sterke organisasjoner blir stadig dyktigere til å påvise mangler og svakheter på hver sitt område, for å begrunne krav om større bevilgninger til sine formål. Summen av alt dette kan lett gi inntrykk av tilbakegang der hvor det i virkeligheten er fremgang. Men på den annen side er det viktig å se kritikken som en stadig påminnelse til oss alle om alltid å yte vårt beste for å gjøre et godt samfunn enda bedre.

Og så må vi ikke sette oss som mål bare å sikre våre etterkommere et samfunn med mer av alt, men også et samfunn der oppgavene løses bedre enn før. .

Historien lærer oss at de grunnleggende menneskelige behov og verdier ikke har endret seg: Samhold og neste-kjærlighet er like etterlengtet som før; toleranse, omsorg og varme like nødvendig .

Dette er verdier som i vårt land er uløselig knyttet til den kristne tankeverden. Jeg fornemmer i dag en voksende erkjennelse av hvilken grunnleggende betydning denne kulturarv og kirken har hatt for vårt samfunns utvikling.

Det er viktig å ta vare på de verdier som gir livet dybde og mening, langt utover det materielle. Men når vi diskuterer disse spørsmål, må vi huske at det viktigste verdivalg gjelder det enkelte menneskes vilje til selv å være noe for andre og samfunnet.

Troskap mot vår egen kulturarv, vil forplikte oss til også å møte det fremmede med åpne sinn. Verden viser i dag skremmende eksempler på at mangel på respekt for andre menneskers egenart skaper brutale konflikter og store lidelser. La oss aldri glemme at ethvert menneske har krav på medmenneskelig toleranse og aktelse. Det er dette som har funnet sitt enkle uttrykk bl.a. i ordene "Ikke mobb kameraten min!"

Skolen er avgjørende for hele vår evne til å bevare og berike våre egne tradisjoner i en verden hvor flere kulturimpulser utenfra når oss raskere enn før - og der vi ønsker og trenger en fri utveksling av ideer og tanker med andre land og folk. Noe av det beste vi kan gi våre barn - og noe som ingen senere kan ta fra dem - er den trygghet overfor fremtiden som en god skole og solide kunnskaper betyr.

Det gir rike løfter for fremtiden at norsk ungdom viser en så sterk interesse for utdanning - både for praktiske yrker og i mer teoretiske fag. Det er av stor verdi for vårt samfunn at en større andel av ungdomskullene enn noen gang får videregående utdanning, og at antallet studenter hjemme og i utlandet setter nye rekorder. Og det viser en felles forståelse for fremtidens krav at Norge nå satser sterkere enn noen gang før på forskning.

Det er bred enighet om at nettopp slik satsing på kunnskap også er en nøkkel til vekst og utvikling. Og det er en glede å se den optimisme som ligger bak satsingen på nye eller forbedrede arbeidsplasser i alle deler av landet, og at arbeidsløsheten er gått så sterkt ned.

Men vi bør være klar over at det også er mange arbeidsplasser som sliter med meget alvorlige problemer: Ofte er norske produkter så dyre, eller så dårlig tilpasset det kundene vil ha, at det er vanskelig å selge dem. Og på toppen av disse problemene har vi igjen tillatt oss å

øke våre inntekter og priser sterkere enn i de landene vi konkurrerer med. Vi bør besinne oss og se i øynene at en ny runde med sterkere lønnsstigning i Norge enn i andre land, vil bety at flere arbeidsplasser bukker under.

Til tross for alle naturgitte fordeler for vårt land, er det nødvendig med både forsiktighet og fremsyn. Oljerikdommen har skapt krav som bekrefter det gamle ord om at "det skal god rygg til å bære gode dager". Men i desember ble vi igjen minnet om at oljeinntektene kan falle sterkt. Derfor kan det komme godt med at vi ikke har brukt opp enda mer av oljeinntektene, men i stedet har redusert Norges gjeld til utlandet. Usikkerheten tvinger oss likevel til omtanke når vi vurderer hvor meget vi kan satse i dag for å løse våre felles oppgaver.

Også når det gjelder fellesoppgavene, samfunnets plikter, kan vi i vårt land glede oss over bredere enighet enn i de aller fleste andre samfunn. Hverdagens kamp og strid kan kanskje gi et annet inntrykk. Men når vi samles til regnskap, bør vi erkjenne at velferdsstaten og omsorgen for de svake, de syke og de eldre er en forpliktelse som alle føler sterkt, og som alle vil bygge videre ut. Vi strides om hvordan vi kan gå frem, men aldri om vårt felles ansvar og målet for våre anstrengelser.

Det er viktig og riktig at søkelyset rettes mot det som ikke er godt nok. Men det kan også være riktig å feste seg ved ting som går bedre: Jeg nevner som ett eksempel at vårt helsepersonell siste år - ved felles

innsats - har gitt sykehusplass og annen helsepleie til langt flere enn noen gang før.

Men samtidig krever mange oppgaver en bedre løsning, og nye utfordringer venter. Nye sykdommer og behandlingsmetoder oppstår, og vi blir stadig flere eldre som har rett til omsorg og økonomiske ytelser fra samfunnet. Disse utfordringene skal vi møte, og vi skal løse oppgavene. Vi skal bruke flere penger - det er en selvfølge. Men flere penger alene er ikke nok dersom vi virkelig ønsker å være på vei mot et bedre samfunn.

Vi må fortsette arbeidet for å få mer ut av den innsatsen som gjøres: Kostbart medisinsk utstyr bør ikke bare brukes noen få timer i døgnet. Sykehussenger bør ikke få stå tomme et sted, mens det er overfylt andre steder. Stivbente regler må ikke få bremse samfunnsnyttig arbeid.

Vi må satse på forebyggende arbeid, og vi som kan, må ta mer ansvar for egen helse. Og vi må satse på frivillige ressurser - nærmiljø, venner og familie. Vi har et verdigrunnlag som pålegger hver enkelt av oss et medmenneskelig ansvar som Staten ikke kan erstatte, - et ansvar som følger av behovet for omsorg og kontakt.

Jeg siterte i fjor et stykke fra Arnulf Øverlands "Hustavler". Jeg vil gjerne få ta med noen linjer til, der han minner oss om at: "En times omhu for en ensom venn, har aldri noen gitt forgjeves hen". Vi lever i en

brytningstid hvor det er enda viktigere enn før at kvinner og menn deler også de rent menneskelige forpliktelser.

Det er nettopp kombinasjonen av samfunnets og enkeltmenneskets ansvar og innsats som skal prege vår samfunnsform. Vi må ha et miljø som stimulerer utfoldelse og skapertrang. Her gir norsk kulturliv i videste forstand oss positive eksempler som vi kan glede oss over:

Interessen for, og respekten for norsk litteratur, bildende kunst, scenekunst og film vokser både hjemme og ute. Og i musikken har vi for eksempel opplevet både at norske filharmonikere møtte begeistring i musikkmetropolen Wien, og at unge norske artister gikk til topps både i Melodi Grand Prix og på platebarometrene i USA og mange andre land.

Kulturoppgavene er mangfoldige. Det gjelder både å være med for fullt i det som preges av den store verden, og å utvikle det som har en særlig norsk karakter. Med et trygt grunnlag i egen kultur, er det lettere å vise respekt også for det fremmede som vi møter ute og hjemme.

Vi kunne i året som er gått ikke bare innvie Det Norske Teatrets nye bygning, men også gjenåpne vårt Nationaltheater med Ibsens "Peer Gynt". Vi ble da minnet om tre almenmenneskelige tilbøyeligheter som Peer avslørte: å dikte seg vekk fra virkeligheten, å være seg selv nok; og å gå utenom enhver alvorlig avgjørelse.

La oss vise at vi har lært av denne advarsel fra Norges største dramatiker: La oss møte virkeligheten, og gå løs på problemene i stedet for å gå utenom: La oss bekjempe fristelsen til skepsis overfor det fremmede, og bygge ut vårt engasjement for å forstå og medvirke i verden omkring oss.

FN har i sitt 40. jubileumsår som nå er passert, erklært 1986 som Fredens År. Det er et budskap til en verden som frykter krigens ondskap og som lengter etter trygghet og kontakt. La oss alle søke å bidra til at 1986 blir et fredens år både i det mellomfolkelige samarbeidet, og i samværet oss mennesker imellom.

Vi ønsker vårt land, vår Konge og hans familie, og hverandre

Godt år og fred!